

Ks. prof. dr hab. Zygfryd Glaeser
Uniwersytet Opolski
Wydział Teologiczny

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

o. mgr.-lic. Grzegorza Chomiuka OFM
pt. *Wkład biskupów polskich w prace przygotowawcze,
przebieg XIII Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów
i reperkusje w Kościele polskim.*
Studium teologiczne,
napisanej na Wydziale Teologicznym
Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie
pod kierunkiem o. prof. dr. hab. Zdzisława Kijasa OFMConv
Kraków 2024, s. 223 wydr. komp.

Światło ewangelijnej wiary, to zbawczy dar ofiarowany światu przez Boga w Jezusie Chrystusie i nieustannie urzeczywistniany w Kościele w mocy Ducha Świętego. Zatem, permanentna troska o przekaz prawdy zbawienia płynącej z Ewangelii, stanowi dla Kościoła wszystkich czasów priorytetowe wyzwanie i zadanie. Przełom drugiego i trzeciego tysiąclecia, naznaczony konsumpcjonizmem osadzonym w filozoficzno-egzystencjalnych nurtach sekularyzacyjnych, przyniósł Europie i wielu miejscom na świecie głęboki kryzys wiary, a co zatem idzie, także odrzucanie wartości z niej płynącej. Wiara – na skutek różnych przyczyn – traci swój dynamizm i ulega stopniowej erozji i wszystko wskazuje na to, że jest to proces globalny. Nowym „stylem życia” dla wielu stał się relatywizm. Papież Benedykt XVI wielokrotnie przestrzegał więc i Kościół, i świat przed „dyktaturą relatywizmu”, której nie można lekceważyć, gdyż nie uznaje niczego za powszechnie obowiązujące i za ostateczny wzorzec, czy punkt odniesienia dla istotnych zasad określających poszczególne obszary życia ludzkiego, zarówno w zakresie indywidualnym, jaki i społecznym. Liczy się tylko własne „ja” i jego życzenia, które określa się jako

obiektywne i ostateczne (por. *Missa pro eligendo Romano Pontifice*, 19.04.2005; *Caritas in veritate*, 2; 4; 26; 61). Stąd też Kościół poszukuje nowych sposobów wyrażenia i przekazu prawdy Ewangelii, które będą bardziej wiarygodne i tym samym przemawiające dla współczesnego człowieka. Swego rodzaju *modus operandi* w tym zakresie stała się kategoria nowej ewangelizacji, którą posoborowi papieże, zwłaszcza Jan Paweł II i Benedykt XVI mocno osadzają na teologicznym fundamencie nauczania Soboru Watykańskiego II, a papież Franciszek nadaje jej pastoralnego i praktycznego kształtu. Za jedno z wielkich wydarzeń w Kościele, mających określić zakres i kształt nowej ewangelizacji, uznać należy XIII Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów (07-28.10.2012), obradujące pod hasłem „Nowa ewangelizacja dla przekazu wiary chrześcijańskiej”. To, bez wątpienia nowy, ważny impuls dla Kościoła w kontekście wypełniania jego ewangelizacyjnej misji. Dobrze się stało, że Wydział Teologiczny Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie aktywnie włączył się w ten, jakże ważny, nurt badań życia kościelnego. Jednym z istotnych owoców badań prowadzonych w tym zakresie jest przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska autorstwa o. mgr.-lic. Grzegorza Chomiuka OFM, pt. *Wkład biskupów polskich w prace przygotowawcze, przebieg XIII Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów i reperkusje w Kościele polskim. Studium teologiczne*, napisanej pod kierunkiem o. prof. dr. hab. Zdzisława Kijasa OFMConv (Kraków 2024, s. 223 wydr. komp.). Zamysł ten uznaję za aktualny i bardzo ważny.

1. Problematyka, określenie aktualnego stanu badań, metody badawcze oraz struktura rozprawy

Ogólnym zadaniem badawczym, jakiego w swojej rozprawie doktorskiej podjął się o. mgr.-lic. Grzegorz Chomiuk OFM, jest wieloobszarowa prezentacja kontekstu kościelno-społecznego prowadzącego do ogłoszenia przez papieża Benedykta XVI XIII Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów (07-28.10.2012) nt. „Nowa ewangelizacja dla przekazu wiary chrześcijańskiej” (zob. s. 14). Cel szczegółowy swoich badań Doktorant związał z przedstawieniem roli, jaką odegrali

polscy biskupi na różnych etapach prac synodalnych. Chodziło mu „o docenienie nie tylko samych ich wypowiedzi, ale także zwrócenie uwagi na tematy, jakie podejmowali, a które ukazują specyfikę Kościoła w Polsce, począwszy od katechezy, przez życie parafialne i podejmowane duszpasterstwo, a także pomoc skrzywdzonym i tym, którzy mają trudność z powrotem do jedności Kościoła” (s. 15). Finalnym zamierzeniem badawczym Doktoranta była szczegółowa i wieloaspektowa analiza aktywności polskich uczestników synodu, mająca określić ich realny wkład w jego przygotowanie, dyskusję synodalną i jej szeroko rozumiane efekty końcowe (zob. s. 15). Dodatkowym celem i zamierzeniem Doktoranta – jak to określił we *Wstępie* do rozprawy – było również „ukazanie wpływu i zaangażowania Karola Wojtyły w przygotowanie i przebieg III Synodu Biskupów, poświęconego ewangelizacji w Kościele we współczesnym świecie”, efektem czego była posynodalna adhortacja apostolska Pawła VI *Evangelii nuntiandi*, zawierająca istotne zręby posoborowej teologii ewangelizacji (zob. s. 15).

Określając aktualny stan badań nad podjętą problematyką, Doktorant słusznie zauważył, że „temat synodów w Kościele, zwłaszcza po rozpoczętym już synodzie na temat synodalności, obecny jest w polskich publikacjach naukowych. Także obrady XIII Synodu nt. ewangelizacji nie uszły uwadze polskim teologom” (s. 11). Wymienia więc szereg opracowań naukowych o różnym charakterze, w których podjęte zostały zwłaszcza tematy dotyczące nowej ewangelizacji [zob. np. T. Rozkrut, *Synody Biskupów Papieża Benedykta XVI*, w: *Prawo Kanoniczne* 56 (2013) nr 3, 83-102; J. Kaczmarczyk, *Synod Biskupów w posoborowej odnowie Kościoła (1965-2019)*; R.J. Harter, *Przewodnik parafialny po nowej ewangelizacji*, Częstochowa 2011; M. White, T. Corcoran, *Odbudowana. Historia katolickiej parafii, czyli jak przebudzić wiernych, dotrzeć do zagubionych i nadać Kościołowi znaczenie*, Gubin 2013; A.F. Wright, *Jezus Ewangelizator. Ewangeliczny przewodnik po nowej ewangelizacji*, Gubin 2016; *Katecheza Ewangelizacyjna*, red. P. Mąkosa, Lublin 2010; *Nowa ewangelizacja wyzwanie dla Kościoła w Polsce*, red. B. Biela, Katowice 2011; *Nowa ewangelizacja dla przekazu wiary chrześcijańskiej pod*, red. D. Ostrowski, Świdnica 2014; *Nowy człowiek w dziele nowej ewangelizacji*,

red. G.W. Dryl, Kraków 2013; E. Sienkiewicz, *Nowa ewangelizacja w ponowoczesnym świecie autorstwa*, Szczecin 2015; T.P. O'Malley, *Liturgia i nowa ewangelizacja autorstwa*, Kraków 2020; Z. Kijas, *Dziedzictwo papieża Franciszka*, Kraków 2023; *Synodalność. Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. P. Rabczyński: Pelplin 2020; P. Sproncel, *Kultura tymczasowości jako wyzwanie dla duszpasterstwa Kościoła w świetle papieża Franciszka*, Kraków 2022; R. Gaj, *Utopia Teologii wyzwolenia a Kościół Franciszka. Między dualizmem a monizmem antropologicznym*, Białystok 2019; *Teologia latynoamerykańska i jej praktyczne implikacje*, Olsztyn 2020; *Recepcja nauczania papieża Franciszka*, Lublin 2020; P. Błasiak, *Eklezjologia Papieża Franciszka*, Gdynia 2023; S. Olczyk, *Wychowanie młodzieży w nauczaniu Jorge Mario Bergoglio-papieża Franciszka*, Lublin 2023; M. Olszewski, *Zrozumieć Franciszka, czyli o co chodzi papieżowi*, Warszawa 2023; Z.J. Kijas, *Dynamiczny charakter norm odnoszących się do Synodu Biskupów. Na kanwie pięćdziesięciolecia motu proprio Pawła VI „Apostolica sollicitudo”*, w: *Synodalność. Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. P. Rabczyński, Pelplin 2020, s. 71-82; P. Rabczyński, *Synodalność według papieża Franciszka*, w: *Synodalność. Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. P. Rabczyński, Pelplin 2020, s. 115-125; T. Rozkrut, *Znaczenie Instytucji Synodu Biskupów dla współczesnego Kościoła*, *Symposium Rok XXVI (2022) 1(42)*, s. 34-54; A. Proniewski, *Czym jest synodalność? Rozwój świadomości synodalności na przestrzeni historii Kościoła*, w: *Symposium Rok XXVI (2022) 1(142)*, s. 11-32; A. Napiórkowski, *Wizja Kościoła w ujęciu papieża Franciszka*, „*Studia Nauk Teologicznych*”, t. 15 (2020), s. 27-51; K.J. Glombik, *Specyficzne aspekty teologii w nauczaniu papieża Franciszka*, „*Studia Nauk Teologicznych*”, t. 15. (2020), s. 11-32; D. Kowalczyk, *Obraz Boga w nauczaniu papieża Franciszka*, w: „*Studia Bobolanum*” 1 (2014) 1, s. 21-33 (zob. s. 11-13)].

Opisując metodologię prowadzonych przez siebie badań, Doktorant krótko stwierdził, że „dla przeprowadzenia badań zostanie użyta metoda historyczna, analityczna i analityczno-syntetyczna” (s. 15).

Recenzowana rozprawa została podzielona na cztery zasadnicze rozdziały. Poprzedzają je: Strona tytułowa (s. 1), „Spis treści” (s. 2-7) „Wykaz skrótów” (s. 8-9) oraz „Wstęp” (s. 10-17), a kończą: „Zakończenie” (s. 204-211) i „Bibliografia” (s. 212-223).

W pierwszym rozdziale rozprawy zatytułowanym: *Potrzeba nowej ewangelizacji dla przekazu wiary chrześcijańskiej* (s. 18-57) Doktorant ukazał szeroko rozumianą kontekstualność przygotowawczą do wydarzenia XIII Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów (07-28.10.2012) nt. „Nowa ewangelizacja dla przekazu wiary chrześcijańskiej”. Ustalił zasadniczą treść istotnych pojęć (zob. p. 1, s. 19-27). Wskazał na Sobór Watykański II, jako najistotniejsze wydarzenie odczytujące i określające zadania przed którymi stoi współczesny Kościół w zakresie nowej ewangelizacji (zob. p. 2., s. 27-30). Przywołał także osoby papieży mających zasadniczy wpływ na procesy przygotowawcze do synodu z 2012 r. (zob. p. 3, s. 30-36; p. 4, s. 36-39; p. 5, s. 39-42; p. 6, s. 42-52; p. 7, s. 52-57).

W drugim rozdziale, pt. *Przygotowanie do Synodu o nowej ewangelizacji* (s. 57-111), po prezentacji istotnych elementów związanych z bezpośrednimi przygotowaniem do synodu (zob. p. 1, s. 57-61), uwaga badawcza Autora została skupiona na analizie dwóch istotnych dla sprawy dokumentów: *Lineamenta* (zob. p.2, s. 61-80) oraz *Instrumentum Laboris* (zob. p. 3, s. 80-111).

Trzeci rozdział, pt. *Przebieg Synodu o nowej ewangelizacji i wkład polskich biskupów* (s. 112-151), to prezentacja przebiegu synodu i analiza wybranych wypowiedzi synodalnych (zob. p. 2, s. 112-113; p. 3, s. 122-136), ze szczególnym uwzględnieniem wkładu polskich uczestników synodu w prace synodalne (zob. p. 4, s. 136-149). Kończy go prezentacja podsumowania prac synodalnych Benedykta XVI (zob. p. 5, s. 149-151).

W czwartym rozdziale, pt. *Nowa ewangelizacja w myśli papieża Franciszka* (s. 152-203), Autor rozprawy poddał analizie wydarzenia, które nastąpiły bezpośrednio po zakończeniu synodu i mające istotny wpływ na wprowadzanie w życie zaleceń synodalnych. Są to przede wszystkim: rezygnacja z urzędu papieża Benedykta XVI (cztery miesiące po zakończeniu obrad synodalnych) oraz wybór

na Stolicę Piotrową papieża Franciszka. To on przejął na siebie odpowiedzialność za oficjalną i usystematyzowaną prezentację owoców synodu i za nakreślenie priorytetowych kierunków posynodalnej aktywności pastoralnej Kościoła, zwłaszcza w zakresie nowej ewangelizacji. Uczynił to przede wszystkim w formie posynodalnej adhortacji *Evangelii Gaudium*. Adhortacja ta została poddana przez Doktoranta szczegółowej analizie w ostatnim rozdziale rozprawy (zob. p. 4, s. 165-203).

Formę podsumowania rozprawy stanowi jej „Zakończenie” (s. 204-211). Stanowi ono próbę syntetycznej prezentacji przedstawionych w rozprawie wątków treściowych związanych bezpośrednio z poruszaną problematyką.

2. Ocena formalna

Analiza przedstawionej do recenzji rozprawy doktorskiej autorstwa o. mgr.-lic. Grzegorza Chomiuka OFM upoważnia mnie do stwierdzenia, że mamy tu do czynienia ze studium, które w sposób syntetyczny przybliży nam kategorię nowej ewangelizacji jako taką, uplasowując ją w kontekście XIII Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów (07-28.10.2012) nt. „Nowa ewangelizacja dla przekazu wiary chrześcijańskiej”. Autor rozprawy przybliżył także szeroko rozumiany społeczno-kościelny kontekst treściowego kształtowania się pojęcia nowej ewangelizacji i jego teologiczno-pastoralnego uzasadnienia. Opisał również aktywności polskich uczestników synodu, podejmując próbę przekonania czytelnika co do ich istotnego dla Kościoła wkładu w synodalną realizację zadania nowej ewangelizacji.

Co do sformułowania tematu, istnieje tu zawsze wiele możliwości. Tą, którą wybrał Doktorant uznać należy za jedną z możliwych do przyjęcia. Wbrew pozorom, moim zdaniem, Doktorant nie wybrał najłatwiejszej drogi w tym zakresie – do tego jeszcze wrócę przy ocenie merytorycznej rozprawy. W tym miejscu wyrażam jedynie moją wątpliwość co do tego, że w niektórych fragmentach rozprawy jej treść, wydaje się wykraczać poza zakres problemowy określony w jej tytule. Mogło się tak stać

dlatego, że Doktorant we „Wstępie” do rozprawy jedynie dość ogólnie określił jej zasadniczy problem.

Co do formalnej konstrukcji rozprawy, wydaje się ona zasadniczo być solidna i spójna. Pojawiają się jednak elementy, które należy bądź to językowo doprecyzować, bądź też skorygować np. r. I, p. 6.1.: *Nowa ewangelizacja w katechezie jako forma nowej ewangelizacji*. Pomijając fakt, że niewiadomo dlaczego określenie „katecheza” zostało zapisane dużą literą, to ma się wrażenie, że mamy tu do czynienia z jakąś formą tautologii: „Nowa ewangelizacja (...) jako forma nowej ewangelizacji”.

Doktorant nie zawsze jest konsekwentny co do formy zapisów bibliograficznych. Dotyczy to również zapisu niektórych określeń, raz posługując się dużą literą (np. „Katecheza”, s. 2; 43; 101), innym razem małą [w tym przypadku, zasadniczo]. Mało zrozumiały dla recenzenta jest zapis dużą literą określenia odnoszącego się do „Biskupów Polskich” (s. 37).

Napotyka się również w rozprawie pewne nieścisłości natury formalnej, np.:

1. „O potrzebie takiego spotkania mówił też następca polskiego papieża, papież Benedykt XVI. Mówił o tym będąc prefektem rzymskiej Dykasterii Wiary” (s. 11). Kard. Ratzinger był prefektem Kongregacji Nauki Wiary.

2. Specyfika pontyfikatu papieża Franciszka wynika poniekąd stąd, że jest on pierwszym papieżem, który nie pochodzi z Europy (s. 12). Nie jest to zdanie prawdziwe w tym kształcie. Byłoby ono takie, gdyby Autor rozprawy dodał, że od 1272 lat. Dodać też należy, że wśród 265 dotychczasowych papieży, jedenastu z nich pochodziło spoza Europy.

Istotne źródła zostały przez Doktoranta poprawnie wykorzystane.

Pewien mankament formalny rozprawy widzę w zbyt ogólnym opisie metodologii badań. Autor ograniczył się jedynie do lakonicznego stwierdzenia, że „dla przeprowadzenia badań zostanie użyta metoda historyczna, analityczna i analityczno-syntetyczna” (s. 15).

I już na koniec, standardem dla tego typu rozprawy jest przygotowanie jej streszczenia w języku angielskim, o co postuluję pod adresem Doktoranta.

3. Ocena merytoryczna

Oceniając pod względem merytorycznym rozprawę doktorską autorstwa o. mgr.-lic. Grzegorza Chomiuka OFM należy dostrzec jej naukową wartość przede wszystkim w tym, że Autor podjął się opracowania problematyki niezwykle aktualnej dla współczesnego Kościoła, jaką jest nowa ewangelizacja. W dużej mierze uporządkował i dookreślił istotną terminologię związaną z tą podstawową dla niego kategorią badawczą. Przedstawił także swego rodzaju proces dojrzewania Kościoła na drodze wyznaczania istotnych paradygmatów i priorytetów dla nowej ewangelizacji. Uczynił to z uwzględnieniem kontekstualności dalszej i bliższej, prowadzącej do centralnego wydarzenia, jakim dla jego przedmiotu badań było XIII Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów (07-28.10.2012) nt. nowej ewangelizacji i jej znaczenia dla przekazu chrześcijańskiej wiary. Zasadniczy cel badawczy, który sobie Doktorant wyznaczył wiązał się z ukazaniem wkładu biskupów polskich w prace przygotowawcze, przebieg XIII Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów i reperkusje w Kościele polskim. Jak pozwoliłem sobie to już wcześniej zauważyć, moim zdaniem, Doktorant podjął się trudnego zadania. Z jednej strony niełatwo jest bowiem duchownemu oceniać wypowiedzi biskupów, z drugiej strony – w tym przypadku – to niezbędny wymóg wynikający z naukowego charakteru rozprawy. Podstawowe pytanie z którym się zmagam jako recenzent jest takie: Jak skonstruować kryteria określające „wkład” o którym mowa w tytule rozprawy? Zapewne jednym z nich było samo uczestnictwo w obradach synodalnych i zaangażowanie w proces przygotowawczy do synodu oraz aktywność w promowaniu synodalnego przesłania. Za kolejne kryterium uznać zapewne należy treściowo-merytoryczną wagę wystąpień poszczególnych uczestników synodu reprezentujących Kościoły w Polsce. W związku z powyższym przechodzę do postawienia pytań, które niech stanowią przedmiot dyskusji związanej z publiczną obroną recenzowanej rozprawy doktorskiej:

1. Jakie Doktorant widzi inne kryteria, poza wyżej zaproponowanymi, które w sposób naukowy, a więc obiektywny i sprawdzalny, pozwoliłyby określić ów wkład biskupów polskich w prace przygotowawcze i przebieg XIII Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów?
2. Czy któreś z wystąpień uczestników synodu reprezentujących Kościoł w Polsce zawierało elementy przełomowe lub przynajmniej wносиło nową jakość w procesy związane z nową ewangelizacją?
3. Czy da się zauważyć jakieś trwałe owoce tamtego wkładu widoczne tu i teraz w Kościele w Polsce?

4. Wniosek końcowy

Wyżej przedstawiona pozytywna ocena rozprawy doktorskiej autorstwa o. mgr.-lic. Grzegorza Chomiuka upoważnia mnie do stwierdzenia, że spełnia ona wszystkie wymogi stawiane w Polsce tego typu pracom (zob. Ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki [tekst jednolity Dz.U. 2017 r. poz. 1789 z późn. zm.] oraz Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 września 2016 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora: Dz.U. z 2016 r., poz. 1586). Zaprezentowana rozprawa świadczy o naukowej dojrzałości i o dobrym warsztacie jej Autora. W związku z powyższym wnoszę o dopuszczenie o. mgr.-lic. Grzegorza Chomiuka do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

x. M. Glaeser

ks. prof. dr hab. Zygfryd Glaeser
kierownik Katedry Teologii Fundamentalnej, Dogmatycznej i Ekumenizmu
Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego

Opole, dnia 14 sierpnia 2024 r.